

TABAKAS IZSTRĀDĀJUMU APRĪTE 2008.gada 1. pusgads

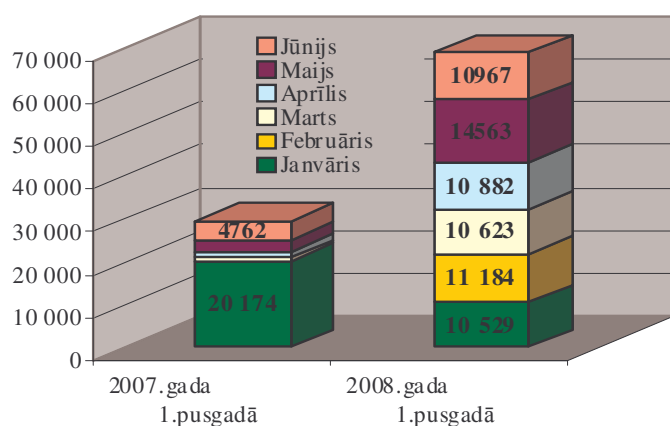
1. Akcīzes nodokļa ieņēmumi

2008.gadā par tabakas izstrādājumiem **plānots iekasēt** akcīzes nodokli **Ls 133 milj.** apmērā, kas ir par 79% vairāk kā bija 2007.gada faktiskie (Ls 74,24 milj.) nodokļa ieņēmumi.

Sākotnējais akcīzes nodokļa ieņēmumu gada plāns (Ls 106 milj.) tika stādīts, ņemot vērā kārtējo un salīdzinoši būtisko akcīzes nodokļa likmes palielinājumu cigaretēm ar šī gada 1. janvāri, taču ņemot vērā nodokļu administrācijas un valsts uzraudzības institūciju veiksmīgo darbību, gada ieņēmumu plāns augustā tika paaugstināts par 27 miljoniem.

1.attēls

Akcīzes nodokļa ieņēmumi (tūkst. Ls)

2008.gada 1.pusgadā iekasēti **Ls 68,7 milj.**, kas ir par Ls 39,1 milj. jeb 2,3 reizes vairāk kā pērnā gada attiecīgā perioda ieņēmumi par tabakas izstrādājumiem.

Vislielāko akcīzes nodokļa ieņēmumu daļu sastāda ieņēmumi par cigaretēm – 99% (skat. *1.pielikumu*), tāpēc jebkuras izmaiņas nodokļu likmēs vai cigarešu aprītes rādītājos viennozīmīgi būtiski ietekmē akcīzes nodokļa ieņēmumus.

Akcīzes nodokļa likmju paaugstināšanas plāns cigaretēm (skatīt tabulu) tika sastādīts ar mērķi līdz 2009.gada 1.janvārim sasniegt Eiropas Savienības direktīvā noteikto minimālo nodokļa likmi:

Tabakas izstrādājumu veids	2006.gada 1.janvāris	2007.gada 1.janvāris	2007.gada 1.jūlijs	2008.gada 1.janvāris	2009.gada 1.janvāris
Cigaretēm (Ls par 1000 cigaretēm)	7,6+14,8%*	8,4+19,2%*	10+25%*	17,8+32,2%*	22,5+34,5%*
Cigāri un cigarillas (Ls/1000 gab.)	11	11	11	11	11
Smēķējamai tabakai (Ls/kg):					
Smalki sagrieztai tabakai cigarešu uztīšanai	21	23	23	23	23
Citai smēķējamai tabakai	14	14	14	14	14

* procenti no maksimālās mazumtirdzniecības cenas

Izvērtējot akcīzes nodokļa ieņēmumus pa **tabakas izstrādājumu veidiem** (skat. *1.pielikumu*), pieaugums salīdzinājumā ar 2007.gada attiecīgo periodu vērojams cigaretēm un smalki sagrieztai smēķējamai tabakai. Smēķējamai tabakai tas saglabājies iepriekšējā perioda līmenī, bet cigāriem un cigarellām tas ir nedaudz samazinājies. Visbūtiskāk tas ir pieaudzis tieši cigaretēm, kas saistās ar normatīvām izmaiņām, kas reglamentē akcīzes nodokļa likmju izmaiņu un vienlaikus obligāto inventarizāciju veikšanu tabakas izstrādājumu realizācijas vietās ir **radījušas virkni pozitīvu izmaiņu** akcīzes nodokļa tabakas izstrādājumiem iekasēšanas procesā:

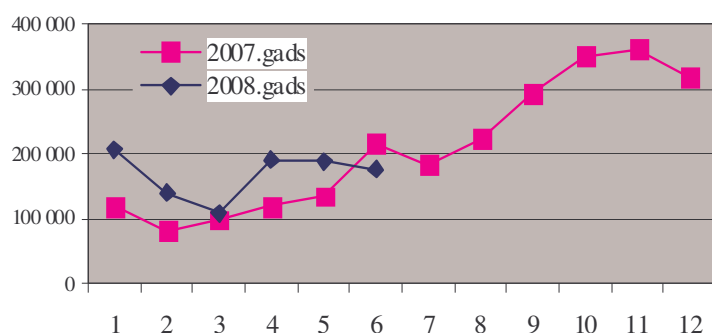
- 1) līdzsvaroti akcīzes nodokļa ieņēmumi mēnešu griezumā;
- 2) valsts budžetā papildus ikmēneša ieņēmumiem ieskaitīti līdzekļi par uzkrājumiem – šī gada pirmajos divos mēnešos Ls 2,5 milj., kas līdz šim nodokļa likmju izmaiņu gadījumā vispār netika iekasēti;
- 3) līdzsvaroti cigarešu realizācijas apjomi, kas novirzīti patēriņam Latvijā, jo vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības vietās vairs netiek veidoti uzkrājumi 4-5 mēnešu patēriņam, kā tas tika novērots pēdējos gados;
- 4) veicināti godīgas konkurences apstākļi starp komersantiem, jo akcīzes nodokļa starpība jāmaksā par visām precēm, kas izlaistas patēriņam Latvijas iekšējā tirgū, un visos preču aprītes posmos.

2. Tabakas izstrādājumu ražošana

Latvijā jūnija beigās bija trīs akcīzes preču noliktavu turētāji, kuriem ir tiesības veikt tabakas izstrādājumu ražošanu. Līdz šim valstī tiek ražotas tikai cigaretes. 2008.gada pirmajā pusgadā praktiski visu saražoto cigarešu apjomu nodrošinājusi SIA „Scandinavian Tobacco”.

2.attēls

Saražotais cigarešu apjoms (tūkst.gab.)

2008.gada 1.pusgadā

Latvijā kopumā saražoti **1015,3 milj. cigarešu**, kas ir par 31% vairāk kā 2007.gada attiecīgajā periodā.

26% no saražoto cigarešu apjoma sastāda cigarešu marka „Los Angeles”, otro un trešo pozīciju ieņem „Corner” un „Main” ar attiecīgi 20% un 17%.

No Latvijā saražoto cigarešu apjoma vietējam tirgum tika novirzīta nepilna ceturtdaļa produkcijas, pārējā tika izvesta no Latvijas.

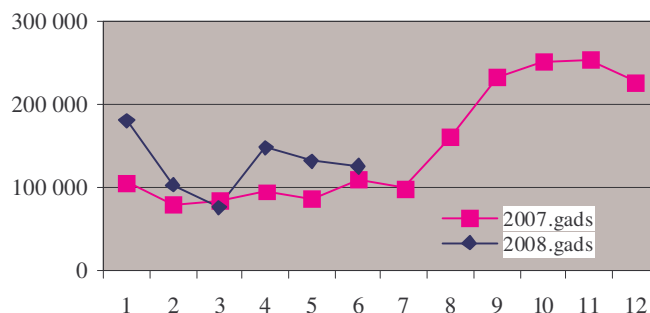
3.attēls

2008.gada 1.pusgadā no Latvijas tika izvesti **765,4 milj.** saražoto cigarešu, kas sastāda 75% no visa šajā periodā Latvijā saražoto cigarešu apjoma, tāpēc arī 2. un 3. grafiskajā attēlā ir vērojamas zināmas līdzības, jo cigarešu ražošanas apjomus pamatā ietekmē citu valstu pieprasījums.

Izvesto cigarešu apjoms par 36% pārsniedz 2007.gada attiecīgā perioda līmeni. No izvestā apjoma 78% tika nosūtītas uz ES dalībvalstīm, bet pārējās eksportētas uz trešajām valstīm.

Visvairāk cigarešu izvests uz Dāniju – 58% no visa apjoma, tai seko Izraēla un Polija ar attiecīgi 16% un 9%. Populārākā izvesto cigarešu marka ir „Los Angeles”.

Latvijā ražoto cigarešu izvešana (tūkst.gab.)

3. Tabakas izstrādājumu ievēšana un imports

2008.gada jūnija beigās Latvijā 26 komersantiem bija spēkā esošas licences akcīzes preču noliktavu turētāju darbībai. Šajā periodā ievēstos/importētos tabakas izstrādājumus brīvā apgrozījumā patēriņam izlauda 16 komersanti.

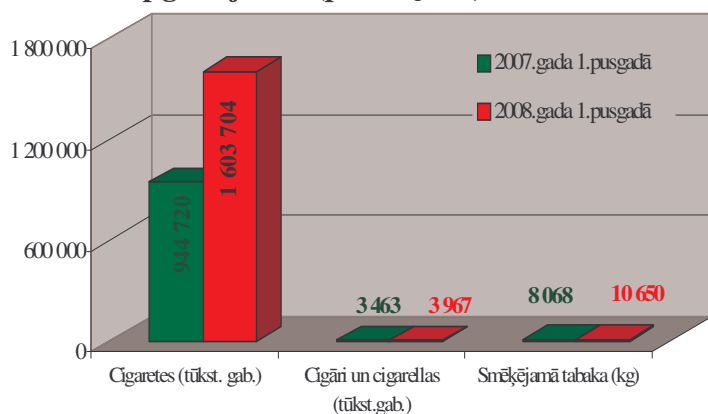
Informācija par komersantiem, kuri veic komercdarbību muitas zonā, apgādājot kuģus, lidmašīnas, kā arī veic darbību kā beznodokļu veikali, kopējos apjomos netiek iekļauta, jo to darbība neietekmē iekšzemes tirgus situāciju.

2008.gada 1.pusgadā akcīzes preču noliktavās Latvijā ievēsti **3851,5milj.** cigarešu, **3041 tūkst.** cigāru un cigarillu, kā arī **10134 kg** smēķējamās tabakas.

No akcīzes preču noliktavām uz citām valstīm šajā periodā tika izvēsti 2191,4 milj. cigarešu, savukārt brīvam apgrozījumam patēriņam Latvijā izlaisti 1603,7 milj. ievēsto/importēto cigarešu, 3967 tūkst. cigāru un cigarillu, kā arī 10650 kg smēķējamās tabakas.

4.attēls

Ievēstā/importētā produkcija, kas laista brīvā apgrozījumā (patēriņam)

Brīvam apgrozījumam patēriņam Latvijā izlaisto ievēsto jeb importēto cigarešu apjoms **2008.gada 1.pusgadā** par 70% pārsniedz 2007.gada attiecīgā perioda rādītāju, jo pērnā gada sākumā brīvam apgrozījumam tika izlaists salīdzinoši pavisam neliels cigarešu apjoms, kas bija kā sekas 2006.gada beigās izveidotajiem lielajiem cigarešu uzkrājumiem tirdzniecības vietās.

Ievēsto/importēto cigāru un cigarillu apjomi, kas laisti brīvā apgrozījumā patēriņam Latvijā, 2008.gada 1.pusgadā salīdzinājumā ar 2007.gada attiecīgo periodu ir pieauguši par 15%, bet smēķējamās tabakas apjomi par 32%.

4. Kopējā tabakas izstrādājumu realizācija Latvijā

Par kopējo tabakas izstrādājumu realizāciju valstī šajā pārskatā tiek uzskatīta tabakas izstrādājumu ražotāju un ievēstās no ES dalībvalstīm un importētās no trešajām valstīm produkcijas novirzīšana izplatīšanai patēriņam Latvijā. **2008.gada 1.pusgadā** kopumā brīvā apgrozījumā patēriņam Latvijā izlaisti **1837,7milj. cigarešu, 3963 tūkst.gab.** cigāru un cigarillu, kā arī **10285 kg** smēķējamās tabakas.

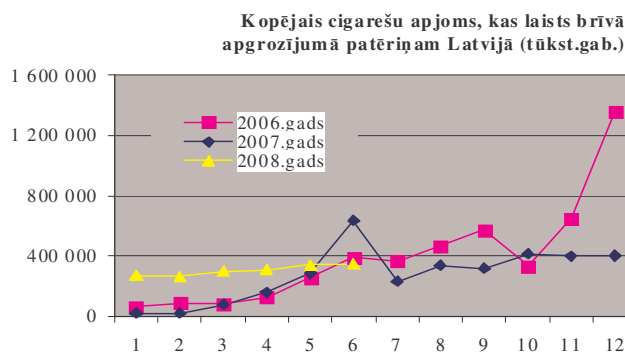
Tā kā Latvijas Republikā nav pieejami valsts statistiskie rādītāji par cigarešu patēriņa apjomiem, Valsts ieņēmumu dienests piedāvā divus rādītājus, kas varētu raksturot cigarešu patēriņa attīstības tendences.

1) Brīvā apgrozījumā patēriņam Latvijā izlaisto cigarešu apjoms, kas 2008.gada sešu mēnešu vidējais mēneša rādītājs ir par **10% augstāks** kā pērn vidēji mēnesī.

Salīdzinājums tiek veikts pret vidējo mēneša rādītāju, jo tas **objektīvāk** parāda situāciju cigarešu tirgū, kas līdz šī gada sākumam tika pakārtots ikgadējām akcīzes nodokļa palielināšanas reizēm (pēdējās – 2007.gada 1.janvārī un 1.jūlijā, kā arī 2008.gada 1.janvārī).

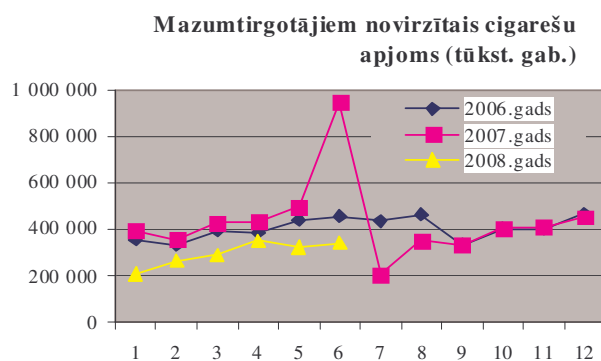
5.attēls

Uzskatāmi to var vērot 5.attēlā – brīvā apgrozījumā patēriņam Latvijā pirms likmju palielināšanas tika izlaistas cigaretes vairāku mēnešu patēriņam. 2006.gada nogalē izveidotie uzkrājumi tirdzniecības vietās radīja situāciju, ka 2007.gada pirmajos mēnešos brīvā apgrozījumā cigaretes praktiski vispār netika izlaistas.

2) Cigarešu mazumtirgotājiem novirzītais cigarešu apjoms (1789,7 milj. cigarešu), kas 2008.gada sešos mēnešos ir par 32% zemāks kā pērn vidēji mēnesī.

6.attēls

Tomēr šobrīd šo rādītāju nevar viennozīmīgi pieņemt kā tirgus attīstību raksturojošu rādītāju, jo:

1) šī gada janvārī 82% cigarešu tika tirgotas par „vecajām” cenām, kas nozīmē, ka janvāra salīdzinoši zemais mazumtirgotājiem novirzītais cigarešu apjoms neatspoguļo objektīvo situāciju par cigarešu patēriņu Latvijā;

2) mazumtirgotāji maksimāli cenšas samazināt inventarizācijās apkopojamo preču daudzumu, par kuriem jāveic akcīzes nodokļa samaksas starpība nodokļa likmju palielināšanas gadījumā. Tā kā norma par inventarizācijām stājās spēkā tikai sākot ar līdz šim pēdējo (šī gada 1.janvāra) likmju izmaiņu, 2007.gada (skatīt 6.attēlu) jūnijā mazumtirdzniecībai tika novirzīts 2,3 reizes lielāks apjoms kā iepriekšējā gada vidējais mēneša rādītājs.

Patērētāju vidū populārākās ir „Marlboro”, „Winston” un „Monte Carlo” markas cigaretes. Pārējo cigarešu realizācijas apjomus, kā arī lielākos tabakas izstrādājumu ražotājus un importētājus skatīt *3pielikumā*.

Kopumā pēdējos gados cigarešu realizācijas apjomi Latvijas tirgū vērtējami kā stabili – 2006.gadā tie bija par 9% augstāki kā 2005.gadā, savukārt 2007.gadā par 7% augstāki kā 2006.gadā.

Par 2008.gada rādītājiem objektīvi varēs spriest tikai pēc kopējo šī gada rādītāju apkopošanas, tomēr jau šobrīd ir skaidrs, ka tie būs zemāki kā pērn, jo cigarešu cenas akcīzes nodokļa likmju palielinājuma rezultātā ir būtiski augstākas, kā arī kopējā ekonomiskā situācija Latvijā ir uzsākusi lejupslīdi.

Tomēr jāņem vērā, ka galvenais akcīzes nodokļa piemērošanas cigaretēm mērķis ir tabakas un tās izstrādājumu kā veselībai kaitīgu vielu patēriņa samazināšana.